

Remissvar

Datum 2022-01-11

Dnr RAÄ-2021-2443

Ert datum 2021-09-30

Ert dnr U2021/03432

Stärkt fokus på framtidens forskningsinfrastruktur (SOU 2021:65)

Regeringskansliet har begärt att Riksantikvarieämbetet yttrar sig över rubricerat betänkande.

Sammanfattning

Riksantikvarieämbetet tillstyrker utredningens bedömningar om generell styrning av forskningsinfrastruktur (8.1), av den finansiella styrningen/finansieringsformerna (8.2.1) och rapporteringskrav avseende forskningsinfrastruktur (8.2.2). Myndigheten instämmer även i förslagen om utvecklad styrning av myndigheterna gällande samverkan (8.3.1 och 8.3.2) samt i förslaget om att samla digitala infrastrukturer i en gemensam organisation (8.5), men anser att utredningen inte tydliggjort hur en samlad nationell organisation ska hantera långsiktighet. Myndigheten instämmer i förslaget om breddad representation i Rådet för forskningens infrastrukturer (8.7). Riksantikvarieämbetet avstår från att yttra sig om utredningens förslag och bedömningar i övrigt.

Riksantikvarieämbetet vill särskilt lyfta betydelsen av att en mångfald aktörer verkar på området och att det är viktigt att kulturarvsaktörerna ännu mer krokar arm med varandra för att få enskilda e-infrastrukturer att verka tillsammans

Synpunkter

Inledningsvis vill Riksantikvarieämbetet lyfta betydelsen av att en mångfald aktörer verkar på området. Många aktörer inom kulturarvssektorn, till exempel alla museer, har ett kunskapsuppdrag. Tillsammans skapar kulturarvsaktörerna stora mängder information avsedd för forskning eller användbara för forskning. Detta sker bland annat genom arkeologiska undersökningar, samlingsförvaltning, arkiv, bibliotek och labbverksamhet. I takt med att samlingar och information successivt digitaliseras skapas också e-infrastrukturer inom kulturarvsområdet.

Riksantikvarieämbetet

Storgatan 41

Box 5405

114 84 Stockholm

Tel 08-5191 8000

E-post riksant@raa.se

Hemsida www.raa.se

Org.nr 202100-1090

Plusgiro 599 94-4

Bankgiro 5052-3620

Riksantikvarieämbetet anser att finansieringen av digitaliseringsarbetet på kulturarvsområdet är för svag och att det saknas tydliga uppdrag till kulturarvssektorn att etablera e-infrastruktur och forskningsinfrastrukturer. Det är viktigt att kulturarvsaktörerna ännu mer krokas arm med varandra för att få enskilda e-infrastrukturer att verka tillsammans. Det behövs vidare en ökad samverkan med aktörer utanför sektorn för att på så sätt länka e-infrastrukturerna till forskningsinfrastrukturer inom olika akademiska discipliner, olika lärosäten och utanför lärosätena. En pågående insats vid Riksantikvarieämbetet är utbyggnaden av K-samsök och dess koppling till SveDigArk.¹

8.1 Ramverket

Riksantikvarieämbetet instämmer i utredningens bedömning om att den forskningspolitiska propositionen även bör utgöra en grund för den generella styrningen av forskningsinfrastruktur.

8.2 Finansiering av forskningsinfrastruktur

Riksantikvarieämbetet instämmer i utredningens bedömningar om att det inte finns anledning till omfattande förändringar av den finansiella styrningen eller finansieringsformerna (8.2.1) samt att regeringen bör överväga att besluta om ett särskilt rapporteringskrav avseende forskningsinfrastruktur (8.2.2).

Myndigheten delar utredningens bedömning att regeringen bör säkerställa att ett eventuellt avgiftsuttag är förenligt med rådande praxis inom respektive forskningsområde.

Riksantikvarieämbetet instämmer även i utredningens bedömning att ny omfattande forskningsinfrastruktur av särskilt nationellt intresse ska betraktas som en samhällsinvestering och redovisas i en investeringsplan som presenteras i budgetpropositionen.

¹ K-samsök är den ledande aggregatorn för kulturarvsdata i Sverige med information från 80 kulturarvsinstitutioner. K-samsök är även den ackrediterade nationella aggregatorn till European Data Cloud för Digital Heritage (tidigare Europeana), en europeisk infrastruktur för kulturarvsdata. K-samsök utvecklas just nu för att bli navet i SveDigArk, en nationell forskningsinfrastruktur som under året beviljats medel från Vetenskapsrådet. SveDigArk kommer att länka samman forskningsdata med data från arkeologiska undersökningar och digitaliserade museisamlingar och ska göra det möjligt att utföra avancerade datadrivna analyser på komplex information från kulturmiljöer, arkeologiska undersökningar, kulturarvssamlingar och forskningsdata.

8.3 Frivillig samverkan för organisation av forskningsinfrastrukturer

Riksantikvarieämbetet instämmer i utredningens förslag om en utvecklad styrning av myndigheterna gällande samverkan (8.3.1 och 8.3.2). En aktiv dialog, uppföljning och ett stärkt samverkansstöd bör bidra till att stärka den frivilliga samverkan mellan olika sektorer. Detta är extra betydelsefullt för det tvärsektoriella/tvärvetenskapliga perspektiv som kulturarvsfrågorna utgör. Inom det humanistiska fältet och hos kulturarvsinstitutionerna finns idag ett betydande antal infrastrukturer med potential att bidra till olika forskningsfrågor. I propositionen Kulturarvspolitik (prop.2016/17:116) lyfts särskilt museernas betydelsefulla roll i samhället, och vikten av att de bidrar till forskning. Det finns också ett gap som behöver överbryggas mellan kulturarvsinstitutionerna och de naturvetenskapliga forskningsinstitutionerna.

8.5 Sammanhållen organisation för digital infrastruktur för forskning

Riksantikvarieämbetet instämmer i utredningens förslag digitala infrastrukturer som understödjer forskning bör samlas i en gemensam organisation för att optimering av samordning och kompetens. Verksamheten bör bedrivas i myndighetsform. Det ramverk av uppgifter som identifierats av utredningen kan ligga till grund för en mer konkret organisationsutredning. Riksantikvarieämbetet ställer sig positivt till att samverka nära en ny nationell organisation.

Myndigheten har även ett nära samarbete med Kungliga biblioteket och Riksarkivet för att fortsätta skapa förutsättningar för att tillgängliggöra forskningsdata från ABM-området. I detta sammanhang anser Riksantikvarieämbetet att det är positivt att Kungliga biblioteket i utredningen ses som en forskningsinfrastruktur av särskilt nationellt intresse.

Riksantikvarieämbetet anser att utredningen inte gjort det tillräckligt tydligt hur en samlad nationell organisation ska hantera långsiktighet, till exempel integrering av digitala infrastrukturer som inte från början ingår. Riksantikvarieämbetets bedömning är att vissa digitala infrastrukturer, som K-samsök, kommer att utvecklas och kräva närhet till de myndigheter som har utpekats som expertansvar för specifika frågor. Ansvar för att utveckla och driva dessa bör även fortsatt följa expertansvar och inte överföras till en samlad nationell organisation för digitala infrastrukturer.

8.7 Förändringar i Vetenskapsrådets samordningsansvar för forskningens infrastrukturer

Riksantikvarieämbetet instämmer i förslaget om breddad representation i Rådet för forskningens infrastrukturer (RFI). Myndigheten anser att det här är viktigt att de humanistiska och samhällsvetenskapliga områdenas behov beaktas.

Riksantikvarieämbetet avstår från att yttra sig om utredningens förslag och bedömningar i övrigt.

Detta beslut har fattats av riksantikvarien Joakim Malmström efter föredragning av Lena Johansson. Även överantikvarien Knut Weibull, avdelningscheferna Eric Fugeläng och Inger Mattsson samt enhetschefen Lotta Boss har varit med om den slutliga handläggningen.

Joakim Malmström

Lena Johansson